

ANNA BABICKA-WIRKUS
Akademia Pomorska w Słupsku

Szanowna Redakcjo,
postanowiłam napisać o moim uczestnictwie w konferencji zorganizowanej przez Centrum Nauki Kopernik, która była dla mnie znaczącym przeżyciem intelektualnym i inspiracją do refleksji nad własnym warształem dydaktycznym. Nietypowy format spotkania praktyków z teoretykami, zaproponowany przez organizatorów, tworzył warunki do nawiązywania nowych relacji i uczenia się od siebie nawzajem. Taka sytuacja rzadko ma miejsce podczas tradycyjnie zorganizowanych konferencji. W związku z tym chciałabym podzielić się z Redakcją swoimi przeżyciami związanymi z tym wydarzeniem. Rozpocznę od zarysowania ram działalności Centrum Nauki Kopernik (CNK), a następnie opiszę przebieg spotkania, w którym uczestniczyłam.

Ze względu na specyfikę działalności, Centrum Nauki Kopernik stało się ważnym miejscem tworzenia i upowszechniania nauki. Tej instytucji edukacyjnej przyświeca wizja głosząca, że „[I]udzie kształtują świat, myśląc krytycznie i twórczo”¹. Realizowanie tego credo nakłada na Centrum określony sposób działania, który wyraża się w inspirowaniu ludzi do zadawania pytań i poszukiwania odpowiedzi oraz do eksperymentowania, co sprzyja zaistnieniu sytuacji dialogu.

CNK stara się realizować swoje zamierzenia bazując na kilku ważnych dla niego wartościach: nauce, odpowiedzialności, wolności, zaufaniu i współpracy. Ich spełnianie możliwe jest dzięki tworzeniu przestrzeni rzeczywistego doświadczania nauki, poprzez udział odwiedzających w eksperymentach i zwiedzanie specjalnie przygotowanych wystaw. Multimedialne i interaktywne wystawy tematyczne mają przede wszystkim na celu rozbudzenie wśród odbiorców ciekawości i namysłu nad otaczającym światem. Zagadnienia na nich poruszane są różnorodne, a ich tematyka zmienia się co pewien czas uwzględniając palące problemy współczesnego świata. Oferta Centrum adresowana jest do różnych grup wiekowych i zawodowych, co sprawia, że jest to miejsce atrakcyjne dla dzieci, rodzin (np. warsztaty rodzinne) i dorosłych (np. „Wieczory dla dorosłych”).

Głównym obszarem działalności Centrum jest popularyzacja nauki. Zadanie to realizowane jest przy pomocy różnych formatów spotkań, do których można

¹ <http://www.kopernik.org.pl/o-centrum/misja-wizja-i-wartosci/> [dostęp: 22.09.2017].

zaliczyć klasyczne formy takie jak: konferencje naukowe, wykłady, warsztaty oraz nowatorskie formy zorganizowanych spotkań, jak na przykład Żywa Biblioteka, Kawiarnia idei. Jednej z inicjatyw edukacyjnych CNK, łączącej w sobie kilka formatów upowszechniania wiedzy, chciałabym poświęcić ten list. Mam tu na myśli konferencję pod tytułem *Pokazać – Przekazać*, która odbyła się już po raz jedenasty w Warszawie (25–26.08.2017 r.). Wydarzenie to jest doskonałą okazją do nawiązywania relacji oraz tworzenia indywidualnych sieci wiedzy zarówno dla praktyków, jak i teoretyków zajmujących się szeroko pojętą edukacją oraz działających w różnych jej sferach.

Tegoroczna konferencja odbyła się pod hasłem konektywizmu, który był ideą przewodnią całego wydarzenia. Dlaczego akurat konektywizm? Pozwolę sobie przypomnieć, że pojęcie to oznacza opracowaną w 2005 roku teorię nauczania-uczenia się, bazującą na założeniu, że to myślenie jest kluczową kompetencją ucznia i nauczyciela żyjących w zdigitalizowanym świecie. Z tego też względu konektywizm promuje odejście od klasycznych metod kształcenia, na rzecz wspierania rozwoju myślenia, które powinno być logiczne, krytyczne i innowacyjne². Celem tak zorientowanego procesu edukacji jest przygotowanie ucznia do umiejętnego radzenia sobie z natłokiem informacji³, których nie jest w stanie zapamiętać. W związku z tym, we współczesnym świecie ważne jest rozwijanie w procesie edukacyjnym umiejętności skutecznego poruszania się w gąszczu nieustannie zmieniających się informacji. „Kluczową kompetencją jest rozróżnianie, co jest istotne, a co nie jest. Równie ważne jest uświadomienie sobie, w którym momencie nowa informacja zmienia w sposób istotny fundament, na którym przed chwilą podjęliśmy określoną decyzję. Inaczej mówiąc »wiedzieć jak« (know-how) czy »wiedzieć co« (know-what) zostaje zastąpione przez »wiedzieć gdzie« (know-where), ponieważ to jest klucz prowadzący do poszukiwanego zasobu wiedzy. Staje się on metazasadą efektywnego uczenia się, równie ważną jak zasoby wiedzy, którą już posiadamy»⁴.

Poświęcenie tegorocznej konferencji *Przekazać – Pokazać* konektywizmowi oceniam jako „strzał w dziesiątkę”, szczególnie w kontekście szerzących się obecnie prób zafałszowania rzeczywistości, rozprzestrzeniania się tzw. fake newsów i celowego tworzenia postprawdy⁵. Jeden z organizatorów – Łukasz Badowski – podkreśla: „Musisz wiedzieć, kto wie i gdzie tego szukać. Potrzebne

² G. Siemens, *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*, http://www.itdl.org/journal/jan_05/article01.htm [dostęp: 24.09.2017]; J.P. Sawiński, *Konektywizm, czyli rewolucja w uczeniu się*, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/1077-konektywizm-czyli-rewolucja-w-uczeniu-sie> [dostęp: 24.09.2017].

³ Por. Z. Bauman, *44 list ze świata płynnej nowoczesności*, przeł. T. Kunz, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2011.

⁴ *Konektywizm – czyli obraz nauki w XXI wieku*, „Wprost” 6.04.2010, <https://www.wprost.pl/191497/Konektywizm-czyli-obraz-nauki-w-XXI-wieku> [dostęp: 15.09.2017].

⁵ Kwestia postprawdy i fake newsów stała się palącym problemem ostatnich miesięcy. Problem ten został dostrzeżony przez akademików, dziennikarzy i komentatorów społecznych. Wyrazem zainteresowania się tym zagadnieniem jest poświęcenie jednego z paneli w ramach Festiwalu Nauki 2017 właśnie tej kwestii. Źródło: www.festiwalnauki.edu.pl [dostęp: 20.09.2017].

są też strategię weryfikowania, która wiedza jest wartościowa, a która nie”⁶. Umiejętność poruszania się w gąszczu informacji oraz wyboru tych, które są nam przydatne staje się ważną kompetencją współczesnego człowieka.

Zorganizowana przez Centrum Nauki Kopernik konferencja cechowała się innowacyjnymi metodami współdzielenia się wiedzą, które organizatorzy określali mianem *formatów*. Oprócz klasycznych form spotkań, uczestnicy mogli również porozmawiać indywidualnie lub w nielicznych grupach z zaproszonymi gośćmi („żywymi książkami”) w ramach Żywej Biblioteki, wymienić doświadczenia i dyskutować w ramach formatu Sieciowanie+, czy też stworzyć mapy środowisk edukacyjnych poprzez uczestnictwo w twórczej i angażującej „Kawiarni idei”.

W trakcie konferencji odbyły się dwa klasyczne wykłady. Pierwszy wygłosił Stephen Downes, jeden z twórców idei konektywizmu, który w swoim artykule pod tytułem *An Introduction to Connective Knowledge* położył podwaliny pod nowe spojrzenie na współczesną edukację. Według tego autora: „Wiedza jest fenomenem sieciowym, wiedzieć coś, oznacza zorganizować coś w określony sposób, tak aby ukazać wzorce łączności”⁷. Podczas wygłoszonego na rozpoczęcie konferencji wykładu zatytułowanego *Od wiedzy konektywnej do konektywnej edukacji* Downes mówił o innowacyjnej technice edukacyjnej, którą opracował wraz z Georgem Siemensem. Chodzi o tzw. MOOC (*Massive Online Open Course*), czyli narzędzie do dystrybuowania wiedzy przez Internet. Ciekawostką może być fakt, że słowo *mooc* w 2012 roku zostało uznane przez *American Oxford Dictionary* za jedno z najważniejszych, nowych słów w języku angielskim⁸.

Gościem specjalnym, którego wykład zamykał konferencję, był również profesor Bohdan Cywiński – historyk, filozof, dziennikarz i pisarz, wykładowca Uniwersytetu Latającego – podziemnego studium akademickiego. Autor mówił o znaczeniu edukacji i szkoły przez pryzmat swoich niepokornych autobiograficznych doświadczeń. Na podkreślenie zasługuje fakt, że profesor tak skonstruował wykład, aby wzbudzić wśród słuchaczy namysł nad rzeczywistym celem współczesnej edukacji.

Szczególnie inspirującą dla mnie formą spotkania była Żywa Biblioteka, do której zostałam zaproszona jako „żywa książka”. Jak podkreślają na stronie internetowej organizatorzy, do Żywej Biblioteki zaprosili „bestsellery” z najwyższej półki. Tym bardziej uczestnictwo w tym projekcie odbieram za zaszczyt. Zaproszeni goście tworzyli swoisty katalog, który był dostępny u bibliotekarza. Podobnie jak w przypadku realnej biblioteki, tu również wypożyczenie książki odbywało się na podstawie rewersu. „Żywa książka” jednorazowo (przez okres 15–20 minut) mogła być dostępna dla trzech czytelników. Warto jest jednak pod-

⁶ *Wiedza to sieć. Podłącz się*, <http://www.kopernik.org.pl/projekty-specjalne/konferencja-pokazac-przekazac/pokazac-przekazac-2017/wiedza-to-siec-podlacz-sie/> [dostęp: 16.09.2017].

⁷ S. Downes, *An Introduction to Connective Knowledge*, <http://www.downes.ca/post/33034> [dostęp: 13.08.2017].

⁸ <http://www.kopernik.org.pl/projekty-specjalne/konferencja-pokazac-przekazac/pokazac-przekazac-2017/gosc-stephen-downes/> [dostęp: 16.09.2017].

kreślić, że nie przestrzegano tej zasady zbyt skrupulatnie, co sprzyjało długim dyskusjom i poszerzaniu się grona czytelników. Wydłużono również czas trwania Żywej Biblioteki, a rozpoczęte dyskusje kontynuowane były w kuluarach. Można zatem powiedzieć, że „książki” zostały przeczytane bardzo skrupulatnie.

Podkreślenia wymaga fakt różnorodności „książek” w Żywej Bibliotece. Można było zapoznać się z pracą: artystki rzeźbiarki – Małgorzaty Minchberg, architekta i akwarelisty – Tytusa Brzozowskiego, reprezentantki Advanced Concepts Team z Europejskiej Agencji Kosmicznej – dr Agaty Kołodziejczyk, pedagogożki – dr Anny Rybak, matematyka – dra Istvána Lénárta, etnografa – prof. Mariana Pokropka, filologa polskiego – dra Stanisława Falkowskiego. współtwórczyni projektu sieciowania nauczycieli Kreatywna Pedagogika – dr Agnieszką Tomasik i pedagogożki i socjolożki – w mojej osobie, Taka różnorodność „zbioru bibliotecznego” umożliwiła wieloaspektowe spojrzenie na trapiące czytelników kwestie i skonsultowanie ich z ekspertami.

Chciałabym zwrócić uwagę Redakcji na ideę przyświecającą temu formatowi spotkania, która polega na wymienialności pozycji nauczającego i uczącego się. Mimo iż zaproszeni goście („żywe książki”) występują tam niejako w pozycji ekspertów z danej dziedziny, to dzięki spotkaniu w komfortowych warunkach zacisza biblioteki, możliwy jest autentyczny dialog z czytelnikami. To doświadczenie uczy stawiania pytań i słuchania odpowiedzi. Nie chodzi o popisywanie się wiedzą, lecz o dialog oparty na wzajemnym szacunku i o wspólną refleksję. Jest to doświadczenie, w moim przekonaniu, znaczące dla „książki” i czytelnika, ponieważ umożliwia odnajdywanie punktów wspólnych między, czasami, zupełnie odmiennie postrzeganymi obszarami poznania. Opisywana interakcja poszerza również ramy myślenia o danym zagadnieniu.

Z punktu widzenia „książki do wypożyczenia” mogę podkreślić znaczenie namysłu nad własną nauką, który pojawił się podczas rozmów z czytelnikami. Jeszcze mocniej zarysował się kontekst problematyki oporu, poruszonego przeze mnie w książce pt. *Uczeń (nie) biega i (nie) krzyczy. Rytuały oporu jako przejaw autoekspresji młodzieży*. A z powodu tej właśnie książki zostałam zaproszona do uczestnictwa w Żywej Bibliotece. Konieczność skonfrontowania się w merytorycznej dyskusji z praktykami, często nauczycielami, na co dzień borykającymi się z oporem uczniów, sprzyja autorefleksji i stawianiu sobie nowych pytań badawczych. Umożliwia również poznanie ich punktu widzenia, co pozwala także na poszukiwanie odpowiedzi w kontekście rzeczywistych i aktualnych potrzeb. Jestem wdzięczna za to doświadczenie, ponieważ dało mi ono możliwość spotkania refleksyjnych praktyków, którzy są merytorycznymi partnerami w dyskusji nad stanem kultury szkoły i edukacji, widzianym w szerszym, interdyscyplinarnym kontekście.

Równie interesującą formą spotkania umożliwiającą nawiązanie relacji między uczestnikami konferencji był format Sieciowanie+. W tym przypadku intencją organizatorów było stworzenie komfortowej przestrzeni wymiany doświadczeń i autorefleksji. Do wzięcia udziału w tej niemoderowanej formie spotkania organizatorzy zaprosili uczestników i przedstawicieli organizacji,

cechujących się zróżnicowanymi doświadczeniami, tradycjami, celami oraz wypracowanymi sposobami działania w obrębie tworzenia i zarządzania sieciami edukacyjnymi. W tym innowacyjnym formacie konferencyjnym uczestniczyło 12 podmiotów takich jak: Klub Młodego Odkrywcy, Krajowy Fundusz na Rzecz Dzieci, Europejskie Biuro Edukacji Kosmicznej, Kreatywna Pedagogika, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Superbelfrzy, Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Społeczne Towarzystwo Oświatowe, Fundacja Uniwersytet Dzieci, Fundacja Innowacji Edukacyjnych „Mała Szkoła” i Centrum Innowacyjnej Edukacji NAVIGO. Projekt ten umożliwił nawiązanie relacji i stworzenie sieci, które skutkować mogą rozwojem współpracy pomiędzy, niekiedy różnorodnymi, środowiskami, a także refleksją nad własną praktyką. Jak podkreślają organizatorzy: „Są organizacje zrzeszające nauczycieli, sieci szkół, instytucje formalizujące działalność w postaci klubów lub takie, które wykorzystują istniejące podmioty – jak choćby biblioteki. Tak różnorodne rozwiązania mają jednak pewne wspólne wzorce, które warto dostrzec i zrozumieć, aby swoją działalność projektować w sposób bardziej przemyślany i celowy”⁹.

Na koniec chciałabym podkreślić, że formuła spotkania praktyków z teoretykami zaproponowana przez organizatorów konferencji *Przekazać – Pokazać* umożliwiła rzeczywiste sieciowanie się, wchodzenie we wzajemne relacje reprezentantów dwóch światów, nierzadko sobie przeciwstawianych. Przykład takiego sposobu prowadzenia spotkania stanowi interesującą alternatywę dla klasycznych konferencji, które zazwyczaj prowadzone są w dużych salach konferencyjnych mieszczących się w ośrodkach akademickich lub centrach kongresowych. Sprzyja to większej anonimowości i utrudnia nawiązywanie relacji oraz budowanie sieci. Wzajemne spotkanie uczestników umożliwiły, odmienne od tradycyjnych, formaty konferencyjne. Zachęcały one do aktywnego poszukiwania i wchodzenia w interakcje z drugim człowiekiem. Można zatem powiedzieć, że organizatorom udało się stworzyć przestrzeń konektywnego uczenia się, która w mojej ocenie zasługuje na to, aby przenieść ją również na grunt uniwersytecki.

⁹ *Sieciovanie*, <http://www.kopernik.org.pl/projekty-specjalne/konferencja-pokazac-przekazac/pokazac-przekazac-2017/sieciovanie/> [dostęp: 16.09.2017].